

Wolfgang Amadeusz Mozart (27 stycznia 1756 w Salzburgu - 5 grudnia 1791 w Wiedniu)

*Ten genialny kompozytor z Salzburga
miał w sobie coś z dziecka i coś z demiurga,
czy klawesyn czy flet,
świat wokół słuchał wnet,
gdy czarodziej palcami po nich furgał.*

(ebs)

Wolfgang Amadeus Mozart - austriacki kompozytor i wirtuoz gry na instrumentach klawiszowych, którego twórczość związana była głównie z austriackim Wiedniem. Razem z Haydnem i Beethovenem zaliczany do trójki klasyków wiedeńskich.

Urodził się jako Joannes Chrysostomus Wolfgangus Theophilus Mozart 27 stycznia 1756 w Salzburgu, będącym wówczas stolicą niezależnego, w ramach Rzeszy, arcybiskupstwa (dopiero w latach 1805-1810 i ponownie od 1814 tereny te stały się częścią Cesarstwa Austriackiego). Był siódmym dzieckiem Leopolda Mozarta oraz Anny Marii z domu Pertl. Miał starszą o pięć lat siostrę Marię Annę nazywaną Nannerl, która także przejawiała uzdolnienia muzyczne. Razem z nią, kiedy miała 11 lat, mały Wolfgang grywał duety klawesynowe na zasłoniętej jedwabistym materiałem klawiaturze. Ojciec - Leopold Mozart - woził ich po całej Europie, przez co Wolfgang zaczął chorować. W 1761 skomponował swój pierwszy utwór.

Pozostała piątka rodzeństwa zmarła w wieku niemowlęcym. W wieku trzech lat Wolfgang, słysząc grę siostry na klawesynie, zabawiał się wyszukiwaniem tercji na tym instrumencie (jak wspomina później jego siostra). Od piątego roku życia uczył się gry na klawesynie pod kierunkiem swojego ojca.

<https://www.youtube.com/watch?v=zIjvRml75k>

Przez większość życia posługiwał się imionami Wolfgang Amadé. Amadé to francuska wersja greckiego imienia Teofil (przyjaciel Boga lub umiłowany przez Boga). Wcześniej używał także wersji włoskiej (Amadeo). We wczesnych dokumentach występowała również forma Wolfgang Gottlieb (Gottlieb to niemieckie tłumaczenie dla Teofil). Natomiast nigdy nie używał najpowszechniejszej dzisiaj wersji łacińskiej Amadeus. W dzieciństwie rodzice używali również zdrobnień Wolferl, Wolfgangerl i we wczesnych czasach Wolfi, o czym wiadomo z listów ojca i innych źródeł.

W styczniu 1762 Leopold Mozart i jego dzieci udali się w pierwszą podróż artystyczną - do Monachium na pierwsze rodzinne tournée. Następna podróż całej rodziny, rozpoczęta we wrześniu tego samego roku, wiodła przez Pasawę i Linz do Wiednia. W habsburskiej stolicy Wolfgang i Nannerl zaprezentowali się jako klawesyniści zarówno na dworze cesarskim, jak i w pałacach arystokracji.

W czerwcu 1763, zachęcony sukcesem podróży do Wiednia, Leopold Mozart z żoną i obojgiem dziećmi wyruszył na znacznie dłuższe tournée. Początkowo planowano podróż do wielu miast niemieckich i do Paryża; ewentualne dalsze cele miały zależeć od sukcesu - zwłaszcza materialnego - dotychczasowych koncertów. Wolfgang i Nannerl koncertowali zatem w Monachium, Augsburgu, Schwetzingen, Moguncji, Frankfurtie n. Menem (gdzie na koncert Mozarta przyszedł młody Goethe), Koblencji i (prawdopodobnie) Akwizgranie. W październiku 1763 rodzina Mozartów przybyła do Brukseli. W 1764 Wolfgang Mozart zagrał w Wersalu dla Ludwika XV i w pałacu Buckingham dla Jerzego III.

W 1769 Mozart został koncertmistrzem kapeli arcybiskupiej. W latach 1769-1773 trzykrotnie odwiedził Włochy. W czasie pierwszego pobytu poznał w Bolonii G.B. Martiniego i został przyjęty na członka sławnej Accademia Filarmonica. W czasie tej podróży po wysłuchaniu w Kaplicy Sykstyńskiej Miserere Gregorio Allegriego zapisał ten utwór z pamięci. "Miserere" można było wykonywać tylko w Kaplicy. Papież podziwiał geniusz młodego twórcy i nadał mu tytuł Kawalera Orderu Złotej Ostrogi (ze znanych kompozytorów takie odznaczenie otrzymał wcześniej Gluck).

W 1773 Mozart udał się z ojcem do Wiednia, prawdopodobnie w poszukiwaniu posady na dworze wiedeńskim. Spędził tam cztery miesiące, ale posady nie uzyskał. Niemniej pobyt w Wiedniu był ważny dla rozwoju jego twórczości (zaznajomił się wtedy m.in. z nowymi kwartetami Haydna). Koncertował także w Monachium.

W 1777 Mozart w Monachium poznał szesnastoletnią sopranistkę Alojżę Weber, w której się zakochał. Chciał z nią wyruszyć w podróż, jednak te plany pokrzyżował jego ojciec. We wrześniu 1777 Mozart rozpoczął kolejną podróż po Europie. Ponieważ ojciec, Leopold Mozart, nie otrzymał od arcybiskupa dłuższego urlopu, Wolfgang wyruszył w towarzystwie matki. Pierwszymi celami podróży były Monachium i Mannheim. Po dłuższym pobycie w Mannheimie oboje pojechali dalej do Paryża, gdzie Mozart spędził pół roku w 1778. W czerwcu 1778 jego matka zachorowała i zmarła 3 lipca 1778 zaś Mozart nie zdobył uznania paryskich melomanów, ani żadnej posady we Francji.

Usilnie nakłaniany przez ojca do powrotu do Salzburga, wyruszył w drogę, zatrzymując się znowu w Mannheim i Monachium. W drodze powrotnej do Salzburga, Mozartowi udało się znów spotkać w Monachium ze swoją pierwszą miłością Alojżą Weber, która dała mu jednak wtedy do zrozumienia, że nie odwzajemnia już jego uczuć. Załamany z powodu podwójnej straty, jaką była strata matki i Alojzy, w styczniu 1779 Mozart wrócił do Salzburga, gdzie znalazł pracę u ówczesnego księcia arcybiskupa - hrabiego Hieronymusa von Colloredo.

Lata 1779 i 1780 Mozart spędził w Salzburgu. Wtedy też otrzymał zamówienie na napisanie wielkiej opery na rozpoczęcie sezonu operowego w Monachium w grudniu 1780. Operą tą był "Idomeneo, król Krety". Prapremiera Idomeneo została wprawdzie przesunięta z powodu żałoby po śmierci Marii Teresy 29 listopada 1780, ale w końcu odbyła się 29 stycznia 1781. Na premierę przyjechał do Monachium ojciec Mozarta, a także jego siostra. Korzystając z wyjazdu chlebobdawcy, arcybiskupa Hieronymusa von Colloredo, do Wiednia, Mozart samowolnie przedłużył pobyt w Monachium.

Doprowadziło to do nieporozumienia z pracodawcą, które zakończyło się wyjazdem Mozarta do Wiednia, gdzie wynajął pokój u rodziny Weberów. Alojza była już co prawda wtedy mężatką, lecz Wolfgangowi bardzo spodobała się jej siostra Konstancja. 4 sierpnia w 1782 Wolfgang ożenił się z Konstancją Weber (1762-1842), która także była śpiewaczką. W trakcie ich trwającego dziewięć lat małżeństwa Konstancja powiła szóstkę dzieci, z której przeżyła tylko dwójka. Jednocześnie rozpoczął pracę nad operą "Uprowadzenie z seraju". Od tamtej pory Wiedeń opuszczał tylko sporadycznie.

W grudniu 1786 Mozart otrzymał zaproszenie do Pragi. Wiązało się to z wystawieniem "Wesela Figara".

Mozart spędził ostatnie lata swojego życia w Wiedniu, gdzie do dzisiaj można zwiedzać jeden z jego apartamentów przy Domgasse 5, położony w pobliżu katedry Św. Szczepana. W domu tym Mozart skomponował w 1786 "Wesele Figara".

Jeszcze w październiku 1791 nikt by nie przypuszczał, że za dwa miesiące Mozart już nie będzie żył. Przez wiele lat nie wiadomo, co było przyczyną śmierci kompozytora, tradycja romantyczna zaś stworzyła wokół tego faktu wiele fantastycznych legend. Po długotrwałej analizie medycznej Antona Neumayra, ustalono jednak dość szczegółowy przebieg choroby Mozarta, w którego opisie znajdują się takie objawy, jak: wysoka gorączka, obfite wydzielanie potu i wysypka, stan zapalny i obrzmienie w obrębie kończyn, unieruchomienie ciała z powodu silnego bólu. Możliwe, że chorował na gorączkę reumatyczną z reumatycznym zapaleniem stawów, z bardzo wysoką temperaturą i jednoczesnym wystąpieniem powikłań neurologicznych. Za bezpośrednią przyczynę śmierci uznaje

się upust krwi dokonany przez medyka na dwie godziny przed śmiercią Mozarta.

Śmierć przerwała pracę Mozarta nad mszą żałobną "Requiem". Na prośbę żony Mozarta dzieło to dokończyli jego znajomi kompozytorzy, Joseph Eybler i Franz Xaver Süssmayr. W rękopisie Mozarta ostatnie nuty postawione jego ręką przypadają na 8 takt partii wokalnych "Lacrimosa".

Długo wierzono, że Mozart zmarł w nędzy i zapomnieniu, pochowany w grobie dla ubogich. W rzeczywistości, choć jego twórczość nie była już tak modna w Wiedniu, w dalszym ciągu otrzymywał jednak znaczące przychody z różnych stron Europy, szczególnie z Czech, a konkretnie z Pragi. Został pochowany w grobie 3 klasy, tak jak większość mieszkańców Wiednia. Pochówek tego typu warunkowały dwa zarządzenia Józefa II z lat 1784-1785, które narzucały poszczególne elementy pogrzebu.

<https://www.youtube.com/watch?v=tIPQD04tn88>

W 1809 Konstancja poślubiła duńskiego dyplomata, Georga Nicolausa von Nissena, który był miłośnikiem dzieł Mozarta i napisał pierwszą biografię kompozytora. Z szóstki dzieci, które przyszły na świat w trakcie 9-letniego małżeństwa Wolfganga i Konstancji (1782-91), dzieciństwo przeżyli tylko dwaj synowie. Żaden z nich nie ożenił się i nie pozostawił potomstwa. Ród Wolfganga Amadeusa Mozarta w linii prostej wymarł w połowie XIX w.

Mozart nie miał trudnego życia. Często otrzymywał wynagrodzenie za swoją pracę i gdy już posiadał pieniądze, to trwonił wielkie sumy, prowadząc ekstrawagancki styl życia. Świadczyło to jednak nie o jego próżności, lecz o chęci aktywnego zaistnienia w wiedeńskim świecie muzyków, co miało przynieść w efekcie dodatkowe dochody. Dużych wydatków przysparzała Mozartowi również jego żona Konstancja. Gdy była już szósty raz w ciąży, miała duże problemy ze stopami, co zmuszało ją do częstych i długich wyjazdów do uzdrowiska Baden.

Wśród niewielu oper do tekstu niemieckiego najważniejsze są singspiele (śpiewogry) "Urowadzenie z Seraju" i "Czarodziejski flet".

Chociaż legenda głosi (a film Miloša Formana "Amadeusz" ją utrwala), że po premierze "Urowadzenia z Seraju" cesarz Józef II powiedział do Mozarta: "za dużo nut", utwór odniósł ogromny sukces i przyniósł kompozytorowi sławę również poza Wiedniem.

<https://www.youtube.com/watch?v=yIzhAKtEzY0>

Trzy najwybitniejsze włoskojęzyczne opery Mozarta powstały do librett napisanych przez Lorenza Da Ponte. Są to "Wesele Figara", "Don Giovanni" i "Così fan tutte". "Wesele Figara" zostało oparte na "Le mariage de Figaro" Pierre'a Beaumarchais, dziele, które było źle przyjęte i rzadko wykonywane we Francji z powodu krytyki wad dominujących klas społecznych (duchowieństwa i arystokracji), przeciwstawionych zdrowemu duchowi Trzeciego Stanu. W Austrii opera Mozarta także spotkała się ze sprzeciwem ze strony dworu cesarskiego, chociaż Da Ponte usunął z oryginalnego tekstu najbardziej drastyczne wątki polityczne, podtrzymując jednak naganną ocenę postępowania hrabiego Almavivy. Opera została po raz pierwszy wykonana wiosną 1786 w wiedeńskim Burgtheater, odnosząc ogromny sukces.